

עבודה זרה מה

עניין: מקום המקדש

בהר המוריה

החיד"א ראש דוד פרשת ויצא

נקדים אשר שמעתי מפני קדוש הרב המוצחק מהר"א ראזאניס זל"ה מדי עולות צחוכי ירושלים עיר הקדש ח"ו בפסוק (ישעי' נ"ו ז') והציאותים אל הר קדשי ושמהחיים צבית תפלתי עולותיהם וצחיהם לרזון על מזבחי כי ציתי בית תפלה יקרא לכל העמים צמאי דחנן פ' כל הכלמים (ע"ז דף מ"ה). אין לך הר וגבעה שאין צו עכו"ם, וכתבו החוספות דצירושלמי פריך איך בית המקדש נבנה על גבי הר, וחילולו דהיה על פי נביא והרב כח' איכו מפרק לה שמאל צמדה דבעת צריחת העולם על אצן השחיה שממנה הושחת העולם כציכול החפלה שיכששו רחמיו את כעסיו ויגלו רחמיו על ישראל וכו'. ואמרו צוהר דכל מקום שהשכינה שורה שוב אין רשות לסטרא אחרא לנא שם והשתא כיון דעד שלא נצרך העולם כי אם אצן השחיה כציכול החפלה שם שוב אין מקום ורשות לסטרא אחרא לנא שם ולכן נבנה בית המקדש בהר המוריה. וז"ש והציאותים אל הר קדשי וכי תימא הו חרתי דסתין הר קדשי דכיון שהוה הר צידוע שיש שם עכו"ם ואין הוא קדוש, לז"א ושמהחיים צבית תפלתי דייקא שאני התפללתי שם ולכן עולותיהם וצחיהם לרזון על מזבחי ואין שם לנא דעכו"ם והטעם כי ציתי בית תפלה יקרא לכל העמים שהוה הסטרא אחרא עלמא דפרודא הוא נקראת לכל ציתי ואחר ששרתה הקדושה שם אין רשות להם לנא שם, עד כאן שמעתי ונאם הדברים למי שאמין.

בני יששכר

סוף מאמרי חודש ניסן

ית"ש לעד קיימת עיי"ש, ועל פי זה תתבונן הפסוקים הנ"ל, תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת י"י וכו', רצ"ל אתה פעלת מן ימי בראשית שיהיה מכון לשבתך כי קנית שם מקום כביכול, וכי תימא הרי עבדו שם עבודה זרה, לזה אמר י"י ימלך לעולם ועד, על כן מקום שקנתה מלכות שמים מקום שוב אין מקום וכו', והבן הדברים.

שו"ת חתם סופר או"ח סי' רח

ברך ד' ע"ג מייתי הירושלמי עפ"י נביא נבנה, העמידו שם ע"ז וכשנעשה הר שוב כבר הוחזק ארץ הנה הוא דברי תוס' במסכת ע"ז מ"ה ע"א ישראל לאברהם ולא יכלו לאסור אותו ההר, ואמר דאמרינן כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה שעל זה נצטער דהע"ה אם אתן שנת לעיני לעפעפי נשאה בידוע שיש שם ע"ז, וכתבו תוס', בירושלמי תנומה עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב פריך מבית הבחירה ומסיק עפ"י נביא נבנה שם, [תהלים קל"ב - ד' ה'], פירוש, כי ידע כל ההרים ומורי הגאון החסיד שבכהונה מו"ה נתן אדליר כ"ץ בחזקת ע"ז ונאסרים לגבוה וע"כ צריך למצוא מקום צ"ל פירש עפ"י מדרש רבה פ' וירא וירא את המקום מרחוק שראוהו מקום ולא הר והתפלל אברהם לאביר יעקב הא אין כבודו לשכון בעמק, עד שבא נביא וגילה הסוד איזה ההר ה' בתחלה עמק ונעשה הר והיינו דירושלמי עפ"י נביא נבנה, אלו דבריו שניתן הארץ לאברהם אבינו ע"ה היה עמק ולא צ"ל ודפח"ח:

לקט שיחות מוסר להגרי"א שר ח"ב סוכות עמ' קלד

בין פרקי ה"ה הושענות, מתפללים אנו פרק "אבן שתייה", המתאר שבחו ויחודו של בית אלקינו, בצפיתנו לבנינו והעמדתו על מכונו. בין כל הכינויים אשר אנו מכנים את בית המקדש מופיע גם "גורן ארנן", היינו כי מקום המקדש נקנה ע"י דוד המלך מאת ארונה היבוסאי למען בנות עליו את הבית לד', כמבואר בסוף ספר שמואל. מקום זה הנקרא "גורן ארנן" כמו שמפורש בדבה"א (כא יח), שימש אכן כמקום אשר עליו נבנה הבית ע"י שלמה המלך. ויש להבין, מהו הכבוד הגדול בשבח בית קדשנו, להשמיענו כי המקום אשר נבנה עליו היתה בתחילה "גורן" בנחלתו של ארונה היבוסאי. וראינו לבאר על פי מה ששינוי במס' עבודה זרה (מה א) "אמר ר' עקיבא אני אובין ואדון לפניך, כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועץ רענן, דע שיש שם עבודת כוכבים". והיינו דעל כל ההרים הרמים ועל כל הגבעות הנשאות היו הנכרים עובדים שם אלהיהם, ונמסר סימן זה לישראל, כדי שיחפשו שם ויבערו העבודה זרה מקרב הארץ. ובתוספות ד"ה כל מקום (שם) הביאו דברי הירושלמי, שהקשה א"כ האין נבנה בית הבחירה בהר המוריה, ומסקנת הירושלמי — כי על פי נביא נבנה שם הבית, שכן נאמר להם מפיו דהר הבית לא היה מעולם מקום עבודה זרה. והדבר צריך ביאור, איך וכיצד נשמר המקום הזה מכל טומאת עבודה זרה, בכל העתים ובכל הזמנים, בו בזמן אשר כל הרי ישראל וגבעות הארץ שימשו להם לנכרים יושבי ארץ כנען למקומות עבודה לאלהיהם.

ונראה בביאור הדברים, כי ארונה היבוסאי היה שומר נאמן למקום הגדול והקדוש הזה. ונסתבב הדבר על פי רצון הבורא וחפץ צורנו בהשגחתו העליונה, שיעשה ארונה מקום זה לגרנו ולאוצר תבואתו. ובהיות ארונה למלך היבוסאי, היה סיפק בידו לשמור המקום הזה מכל משמר, עד שאיש מאנשי הארץ לא העז להעמיד שם עבודה זרה. וכך נשמר המקום בגזירת אל-עליון, אשר בחר בהר הטוב הזה לבנות לו שם בית מקדשו.

על כן, בהתפללנו בימי החג לישועת ד' אשר תופיע עלינו מהרה בשוכו על נוהו והעמדת המקדש על מכונו, מזכירים אנו בין שאר שבחי הבית וכינויו גם שבח יחודו של מקום המקדש, אשר היה שמור מכל טומאה על ידי היותו גורנו של ארנן מלך היבוסאי — ללמדנו דרכי ההשגחה העליונה לשמירת קדושת המקום וטהרתו.